

ประวัติการปฏิวัติ รัฐประหารและกบฏ ในประเทศไทย

โดย นางสาวอริยพร โพธิ์ใส
นักวิชาการ สำนักกฎหมาย

การปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ เราจะเคยได้ยินคำสามคำนี้กันมาบ้างแล้ว ไม่มากก็น้อย แต่บางครั้งอาจจะยังไม่ทราบหรือมีความไม่เข้าใจในความหมายของถ้อยคำเหล่านี้มากนัก และที่ผ่านมานั้นประเทศไทยเราก็ได้เกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏเกิดขึ้นมาจำนวนที่ครั้งแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้มีโอกาสทราบและเข้าใจในความหมายของการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ วารสาร “จุลนิติ” ฉบับนี้จึงขอนำเสนอประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏของประเทศไทยที่ผ่านมา ดังนี้

ความหมายของคำว่า “ปฏิวัติ” “รัฐประหาร” และ “กบฏ”

ปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญเป็นการใช้ความรุนแรงทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และระบบสังคมโดยรวม

รัฐประหาร (coup d'état) หมายถึง การยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญเป็นการใช้ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันด่วน โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ที่การเปลี่ยนตัวหัวหน้ารัฐบาล หรือผู้ปกครองประเทศ แล้วจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ที่อยู่ภายใต้ผู้ก่อการรัฐประหารขึ้นมา โดยที่รูปแบบการปกครองไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด มีแต่ตัวผู้นำและคณะผู้นำเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป

กบฏหรือขบถ (Rebellion) หมายถึง การที่กลุ่มคนพยายามทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารแต่กระทำไปไม่สำเร็จ จึงได้ชื่อว่าเป็นกบฏ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ประเทศไทยได้ประสบกับเหตุการณ์ปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏมาแล้วรวมจำนวนทั้งสิ้น ๒๒ ครั้ง แบ่งเป็นการปฏิวัติ ๑ ครั้ง การกบฏ ๑๑ ครั้ง และการรัฐประหาร ๑๐ ครั้ง ดังนี้

๑. การปฏิวัติโดยคณะราษฎร (๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕)

“คณะราษฎร” คือ คณะบุคคลซึ่งได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยยึดหลักการว่าเป็นการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศโดยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

“คณะราษฎร” เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มนักเรียนไทยซึ่งเป็นนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงในประเทศฝรั่งเศสเป็นแกนนำ และต่อมาได้ร่วมมือกับกลุ่มนายทหารในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่งก่อตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น โดยคณะราษฎรได้ทำการประชุมอย่างเป็นทางการครั้งแรกเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ หอพักแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในถนนซอมเมอแรร์ต กรุงปารีส โดยมีสมาชิกเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ จำนวน ๗ คน ได้แก่

- ๑) นายปรีดี พนมยงค์ นักศึกษาวิชากฎหมาย
- ๒) ร้อยโท ประยูร ภมรมนตรี นายทหารกองหนุนที่มาจากประเทศไทย
- ๓) ร้อยโท แปลก ชิตตะสังคะ นักศึกษาวิชาการทหารปืนใหญ่
- ๔) ร้อยตรี ทศนัย มิตรภักดี นักศึกษาวิชาการทหารม้า
- ๕) นายตัว ลพานุกรม นักศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ สวิตเซอร์แลนด์
- ๖) หลวงศิริราชไมตรี ผู้ช่วยสถานทูตไทยประจำกรุงปารีส
- ๗) นายแหบ พหลโยธิน เนติบัณฑิตอังกฤษ

ซึ่งต่อมาคณะราษฎรได้ชักชวนนายทหารในประเทศไทย ๔ นาย ซึ่งได้รับสมญานามว่า “สี่ทหารเสือ” เข้าร่วมกลุ่มด้วย ได้แก่

- ๑) พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)
- ๒) พันเอก พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน)
- ๓) พันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ)
- ๔) พันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูถิ่น)

สาเหตุที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ซึ่งได้แก่ อิทธิพลและความคิดทางการเมืองแบบตะวันตกซึ่งเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย จุดอ่อนของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บทบาททางการเมืองและสังคมของกลุ่มเจ้าขุนมูลนายโดยเฉพาะคณะอภิรัฐมนตรีสภา^๑ ซึ่งมีบทบาทมาก รวมทั้งปัญหาความ

^๑คณะอภิรัฐมนตรีสภา คือ สภาที่ปรึกษาเกี่ยวกับกิจการการเมืองการปกครองและนโยบายของประเทศพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาพระราชกิจของพระองค์ ประกอบด้วยสมาชิก ๕ พระองค์ ดังนี้ ๑. สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุขเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (ทรงเป็นองค์ประธาน) ๒. สมเด็จพระเจ้ายาเธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ๓. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ๕. พระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ.

เสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจและนโยบายการแก้ไขของรัฐบาล คือ นโยบายคุณภาพ ตลอดจนความไม่เท่าเทียมกันในสังคม

พันเอก พระยาพลพลพยุหเสนาได้เป็นหัวหน้าเข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ร่วมด้วยข้าราชการฝ่ายทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน คณะราษฎรได้ประกาศหลัก ๖ ประการเอาไว้ มีหลักการดังนี้

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย
๒. ต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ
๓. บำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ
๔. ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
๕. ให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีเสรีภาพ
๖. ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นผลสำเร็จ ก่อให้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองคือ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งมีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๓๙ มาตรา โดยสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและมีการจัดตั้งสถาบันการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการราษฎรและศาล โดยกำหนดให้คณะกรรมการราษฎรทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประเทศ

สภาผู้แทนราษฎรได้เปิดประชุมเป็นครั้งแรกในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เจ้าพระยามหิธร เสนาบดีกระทรวงมรดก^๒ เป็นผู้ัญเชิญพระราชกระแสรีบสั่งมาเปิดประชุมสภา ที่ประชุมได้มีมติเลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นประธานสภา พลตรี พระยาอินทรวชิต เป็นรองประธานสภา และหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นเลขธิการในการประชุมครั้งนี้ ต่อมาสภาได้มีมติเลือกคณะผู้บริหารประเทศคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” เพื่อบริหารราชการแผ่นดิน และผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการราษฎรคือ มหาอำมาตย์โทพระยามโนปกรณ์นิติธาดา

๒. การรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

รัฐบาลของพระยามโนปกรณ์นิติธาดาได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราในวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งยกร่างโดยหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นเหตุให้รัฐบาลสิ้นสุดลง ก่อให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองและการเมืองในสมัยนั้นถึงขั้นวิกฤติ เมื่อ ๔ ทหารเสือ คือ พระยาพลพลพยุหเสนา ,

^๒ กระทรวงมรดก คือ ๑ ใน ๑๒ กระทรวงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งขึ้น มีเสนาบดีเป็นหัวหน้าผู้บังคับบัญชาสูงสุด.

พระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ ลาออกจากตำแหน่ง
ทางการเมือง เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๔๗๖

ต่อมา วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาพร้อม
ด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากรัฐบาลพระยา
มโนปกรณนิติธาดา โดยเหตุว่า “คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินในขณะนั้นบริหาร
ราชการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดยการปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญ
หลายบท คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จึงเห็นจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง
เพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ”

ภายหลังการยึดอำนาจ **พระยาพหลพลพยุหเสนา** ได้มอบหมายให้
เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อโปรดเกล้าให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และพระบาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๑
มิถุนายน ๒๔๗๖ และทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี

๓. กบฏบวรเดช (๑๑ - ๒๕ ตุลาคม ๒๔๗๖)

กบฏบวรเดชเกิดขึ้นเมื่อพระองค์เจ้าบวรเดช กษัตริย์ ได้้นำกำลังทหาร
หัวเมืองจากนครราชสีมา ได้แก่ ทหารม้า ทหารราบ ทหารช่าง ทหารปืนใหญ่ เคลื่อนกำลัง
เข้ายึดตอนเมืองเป็นที่ตั้งกองบัญชาการในวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ พร้อมด้วยบุคคลสำคัญ
ฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ได้แก่ พลตรี พระยาจินดาจักรวิรัตน์ (เจิม อารูธ), พลตรี พระยา
ทรงอักษร (ชวน ลิขิตการ), พันเอก พระยาศรีสิทธิสงคราม (ดีน ท่าราบ), พลตรี พระยา
เสนาสงคราม (ม.ร.ว. อี๋ นพวงศ์) ร่วมด้วย นาวาเอก พระยาศรภักย์พิพัฒน์, นายหลุย
ศิรีวัต, นาวาเอก พระแสงสิทธิการ และผู้ว่าราชการจังหวัดอีกหลายจังหวัด คณะทหารหัว
เมืองใช้ชื่อเรียกกลุ่มตนเองว่า “คณะกู้บ้านกู้เมือง” จุดประสงค์คือ ต้องการให้รัฐบาลลาออก
และชี้แจงว่าเหตุผลที่ต้องยึดอำนาจจากรัฐบาลเพราะ

๑. เกิดจากความหวาดระแวงกับคอมมิวนิสต์และความไม่พอใจในการกลับ
เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองของหลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) เพราะเกรงว่า
จะนำโครงการเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ของหลวงประดิษฐมนูธรรมมาใช้ซึ่งอาจทำให้
ประเทศชาติกลายเป็นคอมมิวนิสต์
๒. สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกระทบกระเทือนอย่างหนักหลังการ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีบุคคลกระทำการหมิ่นองค์พระประมุขของชาติ
๓. ความไม่พอใจการปกครองหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เช่น ความ
ไม่พอใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญที่คณะราษฎรเป็นผู้กุมอำนาจการปกครองไว้เพียงผู้เดียว
๔. ความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศ
๕. ความไม่พอใจที่คณะราษฎรละเลยบทบาทของทหารหัวเมืองในกิจการ
ภายในประเทศ

๖. ความขัดแย้งระหว่างพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรเดชและพันเอกพระยาศรีสิทธิสงครามกับผู้นำคณะราษฎรเกี่ยวกับความไม่ไว้วางใจทางการเมืองซึ่งกระทบกระเทือนอำนาจของคณะราษฎร

การกระทำของฝ่ายกบฏครั้งนี้สันนิษฐานได้ว่าฝ่ายกบฏมีความต้องการให้รัฐบาลดำเนินการบริหารประเทศแบบประชาธิปไตยแทนการปกครองโดยคนกลุ่มเดียวที่มีอำนาจมาก แต่รัฐบาลได้ตอบโต้ฝ่ายกบฏโดยการประกาศกฎอัยการศึกในมณฑลกรุงเทพฯ และมณฑลอยุธยา ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๗๖ และมอบหมายให้หลวงพิบูลสงครามเป็นผู้บังคับกองผสมปราบกบฏจนประสบผลสำเร็จ พันเอกพระยาศรีสิทธิสงครามเสนาธิการ และรองแม่ทัพฝ่ายกบฏเสียชีวิตในการรบ ส่วนพระองค์เจ้าวรเดชต้องลี้ภัยทางการเมืองไปพำนักยังไต้หวัน ประเทศเวียดนาม รวมทั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่บางคนต้องหลบหนีออกนอกประเทศเช่นกัน

๔. กบฏนายสิบ (๓-๑๐ สิงหาคม ๒๔๗๘)

กบฏนายสิบเกิดขึ้นจากการรวมตัวของนายทหารชั้นประทวนชั้นยศนายสิบทหารราบ จำนวน ๑๑ คน และพลเรือนอีก ๒ คน โดยมีสิบเอกสวัสดิ์ มะหะหมัด เป็นหัวหน้าได้ร่วมกันวางแผนเพื่อยึดอำนาจล้มล้างรัฐบาลเพราะบริหารราชการแผ่นดินไปในเชิงเผด็จการ โดยคิดจะจับบุคคลสำคัญในรัฐบาลเป็นตัวประกันแต่รัฐบาลสามารถจับกุมบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับ การก่อกบฏในครั้งนี้ได้เป็นผลสำเร็จและได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๘ เพื่อพิจารณาคดีกบฏในครั้งนี้ โดยศาลได้ตัดสินประหารชีวิตสิบเอก สวัสดิ์ มะหะหมัด และจำคุกบุคคลอื่นผู้เกี่ยวข้องคนละ ๑๖ ปี

๕. กบฏพระยาทรงสุรเดช (๒๙ มกราคม ๒๔๘๑)

โดยเหตุที่มีศัตรูทางการเมืองเป็นจำนวนมาก หลวงพิบูลสงคราม จึงใช้มาตรการเฉียบขาดในการกวาดล้างปราบปราม เพื่อความมั่นคงของรัฐบาลพระยาพลพลพยุหเสนา คณะราษฎร และเพื่อตนเองด้วย โดยมีหลวงอดุลเดชจรัส (บัตร์ ฟิงพระคุณ) อธิบดีกรมตำรวจเป็นมือปราบ แม้จะขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วการปราบปรามศัตรูทางการเมืองก็ยังดำเนินอยู่ ด้วยเหตุที่รัฐบาลสืบทราบว่ามีกลุ่มบุคคลพยายามจะกระทำการทำร้ายบุคคลในรัฐบาลเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยจะอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับมาเป็นประมุขของประเทศ และจัดตั้งรัฐบาลมีพระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้ทำการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาชุดแรก ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ และจับกุมเพิ่มเติมอีกในเวลาต่อมา

การกวาดล้างทางการเมืองดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง พระยาทรงสุรเดช ผู้อำนวยการโรงเรียนรบได้ถูกจับกุมพร้อมกับมีคำสั่งไล่ออกจากราชการ (๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑) โดยไม่มีเบาะหวิดบ้านญาติ และ “บีบบังคับในชั้นเชิงให้เนรเทศไปอยู่ประเทศเขมร” หรืออาจจะอยู่ผู้ที่ดีในข้อหาเป็นผู้วางแผนล้มล้างรัฐบาล พระยาทรงสุรเดชเลือกที่จะเดินทางไปอยู่ประเทศเขมร และลี้ภัยการเมืองอยู่ในประเทศเขมรจนสิ้นชีวิตใน พ.ศ. ๒๔๘๗ นอกจากนี้

รัฐบาลยังได้ประกาศสินบนนำจับพระยาฤทธิอัคเนย์ มูลค่า ๑๐,๐๐๐ บาท ข้อหากบฏ (๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๒)

ต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาและตัดสินประหารชีวิตผู้ร่วม ขบวนการหลายคน แต่มีบางคนที่ได้รับการลดโทษเป็นจำคุกตลอดชีวิตเนื่องจากศาลเห็นว่า เป็นผู้ได้ทำคุณงามความดีให้แก่ประเทศชาติมาก่อน ซึ่งได้แก่พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร, พลโทพระยาเทพหัสดิน และพันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์

๖. รัฐประหารโดยพลโท ผิน ชุณหะวัณ (๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐)

การรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นการยึดอำนาจ โดยคณะทหารบก ซึ่งผู้นำส่วนใหญ่เป็นนายทหารนอกประจำการ โดยมีพลโท ผิน ชุณหะวัณ เป็นผู้นำ และประกอบด้วย นาวาเอก กาจ กาจสงคราม, พันโท ก้าน จำนงภูมิเวท, พันเอก สวัสดิ์ สวัสดิเกียรติ, พันเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพันเอก เผ่า ศรียานนท์ โดยมีนายวรการบัญชา (บุญเกิด สุตันทานนท์) เป็นผู้อุปถัมภ์ด้านเงินทุนค่าใช้จ่ายในการทำ รัฐประหาร ได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นให้ลาออกจากตำแหน่ง โดยมีสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการ ยึดอำนาจ คือ

๑. ปัญหาความเดือดร้อนเรื่องการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคของ ประชาชนเช่นการขาดแคลนข้าว
๒. ปัญหาเศรษฐกิจการเงินของประเทศภายหลังสงครามโลก เช่น ราคา สินค้า ปัญหาเงินเฟ้อ
๓. ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือนภายหลัง สงครามโลก
๔. ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ เช่น เกิดโจรผู้ร้ายชุกชุม
๕. ปัญหาการสวรรคตของรัฐกาลที่ ๘ ที่ไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงให้ กระจ่างแจ้ง
๖. ความไม่พอใจของกลุ่มทหารบกในเรื่องนโยบายการปลดทหารประจำการ หลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ของรัฐบาลพลเรือน ทำให้ทหารเกิดความรู้สึกว่าถูกรัฐบาลทอดทิ้ง และถูกเหยียดหยามเกียรติภูมิของทหาร

เมื่อทำการรัฐประหารได้สำเร็จ คณะรัฐประหารได้สนับสนุนให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหาร และแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการทหาร แห่งประเทศไทย และได้ประกาศยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ โดยได้นำร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๐ หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม” ร่างโดยนาวาเอก กาจ กาจสงคราม ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง พระปรมาภิไธย ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๗ ได้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วย วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน

เท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง และได้มอบหมายให้
นายดวง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลต่อไป

การรัฐประหารครั้งนี้ บุคคลสำคัญหลายท่าน อาทิเช่น พลเรือตรี ถวัลย์
ธำรงนาวาสวัสดิ์, นายปรีดี พนมยงค์ และบรรดาคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลต่างหลบหนี
ภัยการเมือง บางคนได้รับความช่วยเหลือจากนายทหารเรือ เช่น พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
และนายปรีดี พนมยงค์ หลบซ่อนอยู่ที่สัตหีบ และต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ได้เดินทางลี้ภัยทาง
การเรือออกไปอยู่ที่สิงคโปร์ระยะหนึ่ง โดยได้รับความช่วยเหลือจากทูตทหารอังกฤษและสหรัฐ
ในกรุงเทพฯ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๑๓ ได้พำนักอยู่ในประเทศจีน ในฐานะ “แขกของรัฐ”
และต่อจากนั้นได้เดินทางไปพำนักในประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม
เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๖)

๗. กบฏแบ่งแยกดินแดน (๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑)

กบฏแบ่งแยกดินแดนเป็นการรวมตัวกันของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพรรคอดีตเสรีไทย ซึ่งประกอบด้วย นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์,
นายฟอง สิทธิธรรม, นายถวิล อุดล และนายเตียง ศิริขันธ์ รวมทั้งสมาชิกอื่นอีกหลายคน
โดยทางการสืบทราบมาว่าบุคคลกลุ่มนี้ได้ร่วมกันฝึกอาวุธและเตรียมทหารเพื่อจะแบ่งแยก
ดินแดนภาคอีสานออกเป็นอิสระจากประเทศไทย และจะสถาปนาเป็น “สมาพันธ์รัฐ
แหลมทอง” โดยมีการส่งชายฉกรรจ์จำนวนหนึ่งไปเรียนวิชาทหารที่เมืองคุนหมิง ประเทศจีน
และได้ยุยงประชาชนภาคอีสานให้เกลียดชังรัฐบาลไทย

รัฐบาลได้ทำการจับกุมผู้ต้องหา ๒ ครั้ง แต่การสอบสวนพิจารณาในชั้นศาล
ได้ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไปทั้ง ๒ ครั้ง เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเอกสิทธิ์ทาง
การเมืองมาก

๘. กบฏเสนาธิการ หรือกบฏนายพล (๑ ตุลาคม ๒๔๙๑)

ผู้ก่อการกบฏส่วนใหญ่เป็นนายทหารในกรมเสนาธิการทหาร โดยมี
พลตรี สมบูรณ์ ศราวุฒิต, พลตรี เหนทร เขมะโยธิน และพลตรี หลวงรณกรกรมโกวิท เป็น
หัวหน้าคนสำคัญ สาเหตุที่ทำให้เกิดกบฏในครั้งนี้คือภายหลังการทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐
พลเอก ผิน ชุณหะวัณ ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และพลโท กาจ กาจสงคราม
ได้รับตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก จึงมีการเปลี่ยนแปลงในกองทัพบกครั้งใหญ่ทำให้
นายทหารบางคนไม่พอใจในนโยบายของคณะรัฐประหาร เพราะเกิดความรู้สึกทำให้กองทัพ
ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง

โดยฝ่ายกบฏต้องการที่จะปรับปรุงกองทัพบกซึ่งเสื่อมโทรมอยู่ในขณะนั้น
และไม่ต้องการให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง จึงวางแผนที่จะเข้ายึดอำนาจการปกครอง
โดยการจับกุมและสังหารบุคคลสำคัญในรัฐบาล ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑ ในงานมงคลสมรส
ของพลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ กับนางสาววิจิตรา ชลทรัพย์ แต่ยังไม่
ทันที่พวกกบฏจะลงมือปฏิบัติการ ฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม

เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ทราบแผนการเสียก่อนจึงมอบหมายให้กำลังทหารภายใต้การบังคับบัญชาของพลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และกำลังตำรวจภายใต้การบังคับบัญชาของพลตรี เผ่า ศรียานนท์ ไปทำการจับกุมพวกกบฏ ณ กองบัญชาการทหารของฝ่ายกบฏในกระทรวงกลาโหมและได้จับกุมผู้ติดตามกบฏได้สำเร็จ

๙. กบฏวังหลวง (๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒)

ก่อนการเกิดกบฏวังหลวงขึ้นเพียงเล็กน้อย นายปรีดี พนมยงค์ ได้ลี้ภัยเดินทางเข้ามาในประเทศไทยและได้ร่วมมือกับอดีตเสรีไทยและพลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ ร่วมกันวางแผนดำเนินการโค่นล้มรัฐบาลของคณะรัฐประหาร และทางฝ่ายรัฐบาลพอจะทราบความเคลื่อนไหวของฝ่ายกบฏจึงได้ประกาศภาวะฉุกเฉินเตรียมรับการจลาจล ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ เพราะสืบทราบว่าจะมีการจลาจลขึ้น ก่อนหน้าการประกาศภาวะฉุกเฉินไม่กี่ชั่วโมง ตำรวจได้จับกุมนักการเมืองและนายทหารบางคน เช่น พันเอก ทวน วิชัยทัต อธิบดีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย สมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์, พลเรือตรี ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์, ร้อยเอก สุนทร ศิริทรัพย์, ร้อยเอก วิเชียร จาระสูต และนายเล็ก ชัยสิทธิ ในข้อหาพยายามก่อการล้มล้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

กบฏวังหลวงเกิดขึ้นในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ ฝ่ายกบฏอ้างวัตถุประสงค์ว่า “ต้องการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ และเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ แต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือ ความพยายามแย่งชิงอำนาจระหว่างผู้นำฝ่ายพลเรือน และทหารบกโดยการใช้กำลังอย่างเด็ดขาด” ฝ่ายกบฏยึดพระบรมมหาราชวังเป็นกองบัญชาการ และกระจายกำลังเข้ายึดจุดสำคัญต่าง ๆ ในพระนคร เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ที่ทำการโทรศัพท์กลางวัดเสียบ เป็นต้น ฝ่ายยึดอำนาจได้ประกาศกระจายเสียงให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรวมทั้งคณะรัฐบาลทั้งหมด ต่อจากนั้นก็ประกาศแต่งตั้งนายดิเรก ชัยนาม เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ฝ่ายรัฐบาลได้มอบหมายให้พลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ เป็นผู้อำนวยการปราบปราม ได้เกิดการปะทะกันระหว่างฝ่ายกบฏกับฝ่ายรัฐบาลอย่างรุนแรงถึงขั้นใช้อาวุธ (ระหว่างวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒) จนในที่สุดรัฐบาลสามารถปราบปรามฝ่ายก่อการกบฏได้สำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องหลบหนีออกนอกประเทศอีกครั้งหนึ่ง

๑๐. กบฏแมนฮัตตัน (๒๙ มิถุนายน ๒๔๙๔)

กบฏแมนฮัตตันเป็นการกระทำโดยฝ่ายทหารเรือที่ไม่พอใจการขยายอิทธิพลของคณะรัฐประหาร และการที่ทหารบกเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจการต่าง ๆ ของกองทัพเรือและไม่พอใจพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สนับสนุนรัฐบาล คณะก่อการมีหัวหน้าที่สำคัญ คือ พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ (อดีตผู้บังคับการกรมนาวิกโยธิน), นาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา (ผู้บังคับการกองสำรวจเรือรบ), นาวาตรี มนัส จารุกา (ผู้บังคับการเรือรบหลวง

รัตนโกสินทร์), นาวาตรี ประกาย พุทธิาริ (สังกัดกรมนาวิกโยธิน), นาวาตรี สุภัทร
ตันติยาภรณ์ (สังกัดกรมนาวิกโยธิน) ฯลฯ

คณะกรรมการกบฏได้ลงมือกระทำในวันที่ทำพิธีรับมอบ “เรือขุดแมนฮัตตัน”
จากรัฐบาลอเมริกัน โดยเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ทำพิธีมอบให้แก่
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๔๙๔ ณ ท่าราชวรดิษฐ์

ในขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำการปราศรัยการรับมอบเรือ
นาวาตรี มนัส จารุภา (ผู้บังคับการเรือรบหลวงรัตนโกสินทร์) เป็นผู้จุดธูปเข้าจับกุมตัว
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นำตัวไปควบคุมไว้ในเรือรบหลวงศรีอยุธยา และให้จอมพล ป.
พิบูลสงคราม ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประกาศปลดบุคคลสำคัญในคณะ
รัฐประหาร แล้วประกาศแต่งตั้งพระยาสารสาสน์ประพันธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายรัฐบาลได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกพร้อมกับยื่นคำขาดให้ฝ่ายกบฏปล่อย
ตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในเวลา ๒๔.๐๐ น. ของวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๔๙๔ พร้อมกันนั้น
ได้มอบหมายให้ พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์, พลอากาศเอก ฟิ้น รณนภากาศ ฤทธาคนี และ
พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ ทำการปราบปรามกบฏอย่างรุนแรงถึง ๒ วัน ๓ คืน รัฐบาลได้
ใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดแก่พวกกบฏโดยใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดเรือรบหลวงศรีอยุธยา และเป็นผล
ให้เรือหลวงคำณสินธุ์อัปปางลงด้วยจึงทำให้ฝ่ายกบฏพ่ายแพ้ไป

๑๑. รัฐประหารเงียบ โดยพลเอก ผิน ชุณหะวัณ (๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔)

ภายหลังที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บริหารประเทศโดยรัฐธรรมนูญฉบับ
พ.ศ. ๒๔๙๒ มาได้ ๒ ปี รัฐบาลได้พบว่ารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ ทำให้รัฐบาลมีอำนาจ
น้อยเกินไป เป็นอุปสรรคในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลไม่สามารถควบคุมวุฒิสภาได้
เท่าที่ควร คณะรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงได้ทำการยึดอำนาจอีกครั้งหนึ่งเสมือนเป็นการ
ปฏิวัติตนเอง ซึ่งรัฐประหารในครั้งนี้รู้จักกันในนาม “รัฐประหารเงียบ พ.ศ. ๒๔๙๔” นำโดย
พลเอก ผิน ชุณหะวัณ

ผลจากการทำรัฐประหารเงียบทำให้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ ถูกยกเลิก
ไป และรัฐบาลสิ้นสุดลง พร้อมกับมีการยุบเลิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตลอดจน
พรรคการเมืองต่าง ๆ คณะรัฐประหารได้จัดตั้งคณะบริหารประเทศชั่วคราว ประกอบด้วย

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัณ
๒. พลโท เดช เดชประดิยุทธ
๓. พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์
๔. พลเรือตรี หลวงยุทธศาสตร์โกศล
๕. พลเรือตรี หลวงชำนาญอรุณยุทธ
๖. พลเรือตรี สุนทร สุนทรนาวิณ
๗. พลอากาศเอก ฟิ้น รณนภากาศ ฤทธาคนี

๘. พลอากาศโท หลวงเชิดวุฒากาศ

๙. พลอากาศโท หลวงปรุ่งปรีชาภาค

โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมกับได้นำรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ มาประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๒

๑๒. กบฏสันติภาพ (๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๗)

รัฐบาลได้จับกุมบุคคลหลายคน เช่น นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา), นายอุทรธรรณ พลกุล, นายประสิทธิ์ เทียนศิริ และนายสุภัทร สุคนธาภิรมย์ ในข้อหาบงกช โดยการยุยงปลุกปั่นให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองขึ้น ซึ่งรู้จักกันในนามของ “กบฏสันติภาพ” จุดประสงค์ในการก่อกบฏเพื่อต้องการต่อต้านระบอบเผด็จการ และไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลยินยอมทำสัญญาด้านการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจกับอเมริกา โดยรัฐบาลสมัยนั้นมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

ในเวลาต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ มีผลทำให้รัฐบาลสามารถกวาดล้างจับกุมผู้กระทำการต่อต้านรัฐบาลได้ และรัฐบาลได้ยื่นฟ้องบุคคลเหล่านั้นในข้อหาเกี่ยวพันเกี่ยวกับขบวนการสันติภาพโดย นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ และคณะ ถูกศาลตัดสินจำคุก ๕ ปี

๑๓. รัฐประหารโดยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (๑๖ กันยายน ๒๕๐๐)

ในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๐๐ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์, พลโท ถนอม กิตติขจร, พลตรี ประภาส จารุเสถียร, พลตรี ศิริ สิริโยธิน และ พลอากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร ได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคเสรีมนังคศิลา และมีสมาชิกอื่นลาออกอีกเป็น จำนวน ๔๖ คน ทำให้พรรคเสรีมนังคศิลา มีฐานะที่ไม่เข้มแข็งพอ

ต่อมาในวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๐๐ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะรัฐประหารในฐานะผู้บัญชาการทหารบกกับพวกทหารอีกหลายคนได้ร่วมกันประชุมเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหามันเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และเห็นชอบที่จะเสนอข้อเรียกร้องแก่รัฐบาล ๒ ข้อ ดังนี้

๑. ขอให้รัฐบาลลาออกทั้งคณะ เพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่
๒. ให้พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองและให้เดินทางไปอยู่ต่างประเทศ

ต่อมาวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๐๐ รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ทางวิทยุกระจายเสียงโดยมีใจความสำคัญว่ารัฐบาลได้พิจารณาข้อเรียกร้องแล้ว และรัฐบาลก็ได้มีการปรับปรุงให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย และเสียงเรียกร้องของประชาชนอยู่แล้ว จึงไม่มีเหตุอันใดอันที่จะทำให้รัฐบาลลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะ

ต่อมาในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๐๐ ได้มีการชุมนุมเปิดไฮปาร์คขึ้นที่ท้องสนามหลวง ใจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรง และกลุ่มชนเหล่านั้นได้เดินขบวนไปพบจอมพล สฤษดิ์ที่บ้านพัก พร้อมกับเรียกร้องให้ขับไล่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี จอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ จึงได้กระทำรัฐประหารในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

ในวันเดียวกันนั้นก็ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ด้วยเหตุผลว่า “รัฐบาลอันมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้บริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ทั้งไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ คณะทหารซึ่งมีจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นหัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้ และทำหน้าที่เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ขอให้ประชาชนทั้งหลายอยู่ในความสงบและให้ข้าราชการทุกฝ่ายฟังคำสั่ง จอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป”

เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ ทำการรัฐประหารสำเร็จ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ ส่วนพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ถูกคณะทหารเรียกตัวมาพบและบังคับให้ออกไปอยู่นอกประเทศ

ภายหลังจากการทำรัฐประหาร คณะรัฐประหารได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕) และในวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐ ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒^๓ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นนายทหารจาก ๓ เหล่าทัพ มีพลเอก สุทธิ สุทธิสารธณกร เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรมีมติเป็นเอกฉันท์เลือกนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๐๐

๑๔. รัฐประหาร โดยจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ (๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑)

การรัฐประหารครั้งนี้เป็นการกระทำของจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ และประกอบด้วยนายทหาร ซึ่งส่วนใหญ่ได้ร่วมกันทำรัฐประหารเมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ มาแล้วทั้งสิ้น โดยเตรียมการขณะพำนักเพื่อรักษาสุขภาพอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อเห็นวาทโท ถนอม กิตติขจร ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ จึงได้เชิญนายถนัด คอมันตร์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และหลวงวิจิตรวาทการ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเบอนสวิตเซอร์แลนด์ มาปรึกษาเพื่อเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับประเทศไทย เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ ได้เดินทางกลับประเทศไทย ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๐๑ ก็ได้เข้าร่วมปรึกษาศาสนาการณบ้านเมืองกับพลโท ถนอม กิตติขจร และบุคคลสำคัญอีกหลายคน

^๓สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ คือ สมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น มีจำนวนเท่ากับสมาชิกประเภทที่ ๑ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง.

ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ พลโท ถนอม กิตติขจร ได้นำคณะรัฐมนตรีกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ภายหลังจากลาออกของคณะรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจการปกครอง

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าการรัฐประหารครั้งนี้ คณะทหารเรียกตนเองว่า “คณะปฏิวัติ” และได้มีการชี้แจงว่าเป็นการ “ปฏิวัติ” ไม่ใช่ “รัฐประหาร” (ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓) คณะปฏิวัติอ้างว่าเป็นการปฏิวัติทุกสิ่ง เริ่มตั้งแต่สถาบันการเมืองทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ยกเลิกพรรคการเมือง ยกเลิกรัฐสภาและให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง ออกกฎหมายควบคุมหนังสือพิมพ์ทั้งได้ออกประกาศห้ามชุมนุมทางการเมืองและดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์และอั้งยี่อย่างเฉียบขาด การปฏิวัติครั้งนี้จึงเป็นการยกเลิกการเมืองแบบเดิม คณะปฏิวัติมีอำนาจเต็มที่ในการบริหารประเทศและประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาและสถานที่ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เป็นต้นไป

๑๕. รัฐประหาร โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔)

คณะรัฐประหารได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาลของตนเองในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และได้เรียกคณะของตนเองว่า “คณะปฏิวัติ” โดยมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า และมี พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรองหัวหน้า คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ ยกเลิกวุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี (ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓) หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน และได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ห้ามมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป และยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๑ คณะปฏิวัติได้จัดตั้ง “สภาบริหารคณะปฏิวัติ” ขึ้น (ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔) เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ โดยมีจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นประธานสภาบริหารคณะปฏิวัติ และมีผู้อำนวยการ ๔ ฝ่าย คือ พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นผู้อำนวยการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ นายพจน์ สารสิน เป็นผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจและการคลัง พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายเกษตรและคมนาคม และพลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข

คณะปฏิวัติได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕ ในระหว่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุแห่งชาติขึ้น ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๙๙ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่

ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอมาเพื่อให้พิจารณา และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีสิทธิจะตั้งกระทู้ถามรัฐบาลได้ แต่ห้ามอภิปรายหรือซักถามเพิ่มเติม สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่มีอำนาจเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีพลตรี ศิริ สิริโยธิน เป็นประธานสภา นายทวี แรงขำ เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง และพลเรือเอก กมล สีตะกลิน เป็นรองประธานคนที่สอง จากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี

๑๖. รัฐประหาร โดย คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

(๖ ตุลาคม ๒๕๑๙)

เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๙.๐๐ น. คณะทหารในนาม “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” นำโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของ ม.ร.ว. เสถียร ปราโมทย์ เพื่อยุติความวุ่นวายทางการเมืองที่ดำเนินสืบเนื่องมา ๑๘ วันนับตั้งแต่จอมพล ถนอม กิตติขจรเดินทางกลับเข้าประเทศ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๑๙ เป็นต้นมา

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ และได้ใช้คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นกฎหมายในการปกครองประเทศชั่วคราวและได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้มอบอำนาจให้ฝ่ายพลเรือนเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล โดยมี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

๑๗. กบฏ ๒๖ มีนา (๒๖ มีนาคม ๒๕๒๐)

กบฏ ๒๖ มีนา นำโดย พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ อดีตรองผู้บัญชาการทหารบกที่ถูกคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินปลดออกจากตำแหน่งเมื่อยึดอำนาจในวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยได้นำกำลังทหารจากกองพลที่ ๙ จังหวัดกาญจนบุรี และ ร.๑๙ พัน ๑ - ๒ และ ๓ ประมาณ ๓๐๐ คน พร้อมอาวุธ เข้ายึดสถานที่สำคัญ ๔ แห่ง คือ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกสวนรื่นฤดี, กองบัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์, กองบัญชาการทหารสูงสุดสนามเสือป่า และกรมประชาสัมพันธ์ การยึดอำนาจของ พลเอก ฉลาด ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะฝ่ายรัฐบาลโดยการนำของ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้นำกำลังทหารออกไปปราบปรามฝ่ายกบฏได้สำเร็จ พลเอกฉลาด หิรัญศิริ ถูกประหารชีวิตตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ ในวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐

๑๘. รัฐประหารโดย พลเรือเอก สวัสดิ์ ชลออยู่ (๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐)

เมื่อรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร บริหารประเทศมาได้ระยะหนึ่งก็ถูก คณะทหารยึดอำนาจโดยการนำของพลเรือเอก สวัสดิ์ ชลออยู่ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ สาเหตุของการยึดอำนาจสืบเนื่องมาจากรัฐบาลบริหารประเทศแล้วเกิดการแตกแยกในหมู่ ข้าราชการและประชาชนเศรษฐกิจทรุดลง ประกอบกับเห็นว่าแผนพัฒนาประชาธิปไตย ๓ ขั้นที่มีกำหนดระยะเวลา ๑๒ ปี นานเกินความจำเป็นไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว

ภายหลังยึดอำนาจได้เป็นผลสำเร็จ คณะรัฐประหารได้มอบหมายให้ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีและได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ โดยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวของ คณะรัฐประหาร คือ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐” ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ “สภานิติบัญญัติแห่งชาติ” ทำหน้าที่เป็นรัฐสภาและ สภาร่างรัฐธรรมนูญ กับให้มี “สภานโยบายแห่งชาติ” มีฐานะเหนือกว่าสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี ประธานสภานโยบายแห่งชาติมีอำนาจสั่งปลดนายกรัฐมนตรีได้

๑๙. กบฏยังเติร์ก หรือกบฏเมษาฮาวาย (๑ - ๓ เมษายน ๒๕๒๔)

คณะทหารกลุ่มหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” นำโดย พลเอก สันต์ จิตรปฎิมา รองผู้บัญชาการทหารบกเป็นหัวหน้า ได้ร่วมกับกลุ่มทหารหนุ่มซึ่งมี “ยศพันตรี” กลุ่มหนึ่ง เรียกตัวเองว่า “กลุ่มยังเติร์ก” โดยมี พันตรี จำลอง ศรีเมือง, พันตรี มนูญ รูปขจร, พันตรี ชูพงศ์ มัทวพันธ์, พันตรี ชาญบุรณ์ เพ็ญตระกูล, พันตรี แสงศักดิ์ มังคละศิริ และพันตรี ปรีดี รามสูตร นายทหารหนุ่มกลุ่มนี้เป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียน นายร้อยทหารบก (หลักสูตรใหม่) รุ่น ๗ จบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ต่อมาจึงถูกเรียกว่า “กลุ่ม จปร. ๗” เป็นแกนนำสำคัญ ได้ใช้กำลังทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ ซึ่งมี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ โดยได้มีการ ควบคุมจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร และตั้งกองบัญชาการคณะปฏิวัติ ที่หอประชุม กองทัพบก จากแถลงการณ์ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑ อ้างเหตุผลในการยึดอำนาจในครั้งนี้ว่า เกิดจากความบกพร่องของตัวผู้นำรัฐบาล และรูปแบบการปกครองที่มีใช้อยู่

การปฏิวัติครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้ตั้งกองอำนาจการ ร่วมรักษาความสงบแห่งชาติที่ค่ายสุรนารี ในกองทัพภาคที่ ๒ จังหวัดนครราชสีมา โดย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงประทับอยู่ด้วยพร้อม กับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ในเช้าวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๒๔ กองกำลังฝ่ายรัฐบาลสามารถ เข้าควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ พลเอก สันต์ จิตรปฎิมา หัวหน้าคณะปฏิวัติต้องหลบหนีออก นอกประเทศ ส่วนทหารที่ร่วมก่อการถูกจับกุมทั้งหมดส่งผลให้กลุ่มทหารยังเติร์กต้องแตกแยก

และลดบทบาททางทหารลงไปโดยปริยาย ต่อมาวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้มีประกาศพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกบฏครั้งนี้ และผลจากการกบฏครั้งนี้จึงถูกสื่อมวลชนเรียกว่า “กบฏเมษาฮาวาย”

๒๐. กบฏทหารนอกประจำการ (๘ กันยายน ๒๕๒๘)

ในวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ในขณะที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีเดินทางไปราชการที่ประเทศอินโดนีเซีย และพลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเดินทางไปราชการที่ยุโรปและสแกนดิเนเวีย ได้มีกลุ่มนายทหารนอกประจำการคณะหนึ่ง ซึ่งนำโดย พันเอก มนูญ รูปขจร, พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์, พลเอก เสริม ฆ นครและ พลเอก ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ร่วมด้วยนายทหารประจำการอีกส่วนหนึ่ง ได้พยายามจะยึดอำนาจจากรัฐบาลของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยได้นำกำลังทหารและรถถังจาก ม.พัน ๔ ซึ่งเคยอยู่ใต้บังคับบัญชาและกำลังทหารอากาศโยธินบางส่วนภายใต้การนำของนาวาอากาศโท มหัทธ รูปขจร เข้ายึดกองบัญชาการทหารสูงสุด และประกาศให้ พลเอก เสริม ฆ นคร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ เพื่อยึดอำนาจการปกครองของประเทศ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะถูกปราบปรามโดยทหารฝ่ายรัฐบาลซึ่งนำโดย พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ รองผู้บัญชาการทหารบก และ พลโท ชวลิต ยงใจยุทธ รองเสนาธิการทหารบก โดยได้ประสานกับฝ่ายรัฐบาลซึ่งมี พลเอก ประจวบ สุนทรากรู รองนายกรัฐมนตรี รักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การปราบปรามกบฏเป็นผลสำเร็จ พันเอก มนูญ รูปขจร ผู้นำฝ่ายกบฏต้องลี้ภัยไปอยู่นอกประเทศ

๒๑. รัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

(๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔)

คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ “คณะ รสช.” ภายใต้การนำของ พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ โดยการจับกุมตัวนายกรัฐมนตรีและคณะในเครื่องบิน ซี – ๑๓๐ ของกองทัพอากาศ ขณะเดินทางไปราชการที่จังหวัดเชียงใหม่ คณะ รสช. ได้ควบคุมตัว พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ และ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ไว้ระยะหนึ่ง และต่อมาทั้ง ๒ ท่าน ได้เดินทางออกนอกประเทศเป็นการชั่วคราวเพื่อคลี่คลายบรรยากาศความตึงเครียดทางการเมือง

สาเหตุของการยึดอำนาจสืบเนื่องมาจากพฤติการณ์จอร์จอร์จ บังหลวงของคณะผู้บริหารประเทศที่แสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง อีกทั้งข้าราชการการเมืองยังได้ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำซึ่งไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง และรัฐบาลกระทำตัวเป็นเผด็จการรัฐสภา ทำลายสถาบันทางทหาร ซึ่งเป็นสถาบันเดียวที่

ไม่ยอมตกอยู่ใต้อิทธิพลทางการเมือง ทั้งปัญหาการบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อมาได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ และเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๔ คณะ รสช. ได้แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดตั้งรัฐบาลต่อไป

รัฐบาลชุดที่มีอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีได้เข้าบริหารประเทศ และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ภายใต้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔” ภายหลังจากการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคสามัคคีธรรมได้รับ คะแนนเสียงสูงสุดโดยมีการรวมตัวของพรรคการเมือง ๕ พรรค เพื่อจัดตั้งเป็นรัฐบาล และได้เสนอชื่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากนายณรงค์ วงศ์วรรณ ต้องมัวหมองเรื่องถูกประเทศสหรัฐอเมริกา ดอออกหนังสือนำตรวจลงตราเข้าประเทศหรือวีซ่าให้เข้าประเทศเพราะกรณีมีข้อสงสัยว่ามีส่วนพัวพันกับการค้ายาเสพติด ดังนั้น พรรคการเมืองทั้ง ๕ พรรค จึงสนับสนุนให้ พลเอก สุจินดา คราประยูร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การชุมนุมคัดค้าน “คนกลาง” เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยประชาชนได้ชุมนุมเรียกร้องให้ พลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

๒๒. รัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๑๙ กันยายน ๒๕๔๙)

การรัฐประหารครั้งนี้ได้เกิดขึ้นโดยการรวมตัวของคณะบุคคลที่เรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” โดยมี พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นหัวหน้า สาเหตุของการยึดอำนาจสืบเนื่องมาจากการบริหารประเทศของรัฐบาลซึ่งนำโดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้สร้างความแตกแยกสลายความรักรักสามัคคีขึ้นในบางเมือง มีการทุจริตประพฤติมิชอบ หน่วยงาน องค์การอิสระถูกรวบงำทางการเมืองไม่สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ทำให้การดำเนินกิจการทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ตลอดจนหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่เคารพเทิดทูนของปวงชนชาวไทย ภายหลังจากยึดอำนาจได้เป็นผลสำเร็จคณะปฏิรูปฯ ได้ประกาศกฎอัยการศึกและยกเลิกคำสั่งประกาศภาวะฉุกเฉินของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี (ที่ได้มีประกาศก่อนมีการยึดอำนาจโดยคณะปฏิรูปฯ โดยมีคำสั่งปลด พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก) และได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ล้มล้าง วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญ ล้มล้างพร้อมกัน

รัฐธรรมนูญและได้ประกาศใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙” จนกว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นอกจากนี้ ยังได้ประกาศให้มีการปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นโดยเร็ว พร้อมกับเรียกร้องให้นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยและได้มอบหมายให้ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลต่อไป

บรรณานุกรม

- ชานาญ จันทรเรือง, ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ. ที่มาจาก <http://www.pub-law.net/>
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ประวัติการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, ๒๕๓๘.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล, รัฐประหารในระบบกฎหมายไทย.
- นรนิติ เศรษฐบุตร, กองทัพไทยในฐานะสถาบันทางการเมือง. กรุงเทพฯ : ประกายฟริก, ๒๕๓๙.
- ลิขิต ชีระเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, การเมืองการปกครองไทย : ยุคเผด็จการ-ยุคปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๔๙.
- สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร, ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ - ปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙.
- แสงว รัตนมงคลมาศ, เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์ และชัชยอนันต์ สมุทวณิช. สัตว์การเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓.

บทความที่เกี่ยวข้อง